„СЕНКИ ОТ ОТВЪДНОТО ”
ИЗЛОЖБА ПРЕДСТАВЯЩА АРХЕОЛОГИЧЕСКИ ЦЕННОСТИ ОТ ДРЕВНИЯ НЕКРОПОЛ НА НЕСЕБЪР

н. с. Даниела Атаносва, E-mail; refer4@cl.bas.bg
Евгения Станчева, E-mail: jeny@cl.bas.bg

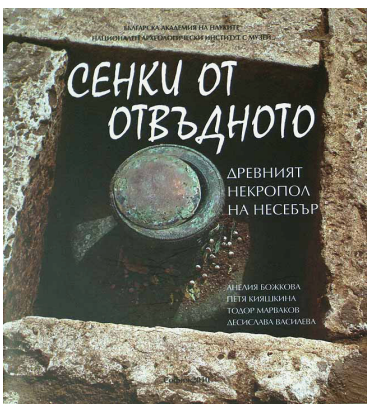

На 14 октомври 2010г. в Националният археологически институт с музей (НАИМ) към БАН в София бе представена изложбата „Сенки от отвъдното. Древният некропол на Несебър”. Тя е съвместна инициатива на НАИМ и Музей „Старинен Несебър”. В нея са представени резултатите от едно четиригодишно интензивно и мащабно проучване върху античните, древните некрополи на Несебър.

Проучванията на некропола в Месамбрия / Месембрия имат почти вековна история. Започват през 1911г., когато Гаврил Кацаров провежда сондажи в участък от „Новия град”. През 50-те години на XX век до сега проучванията добиват по-редовен характер. Изследването се превръща в част от перспективна научно-изследователска програма на Националния археологически институт и музей, с участието на Бургаския, а след създаването му и на Несебърския музей, в който водещи проучватели стават проф. Иван Гълъбав, проф. Иван Венедиктов, проф. Велизар Велков, доц. Люба Огненова, Жана Чимбулева, проф. Иван Карайотов. През 70-те и 80-те години на XX век редица случайни открития в некропола са публикувани от Жана Чимбулева, Велизар Велков и Димо Кожухаров. От 2007 г. Музей „Стария Несебър” организира провеждането на най-мащабните досега спасителни разкопки, които

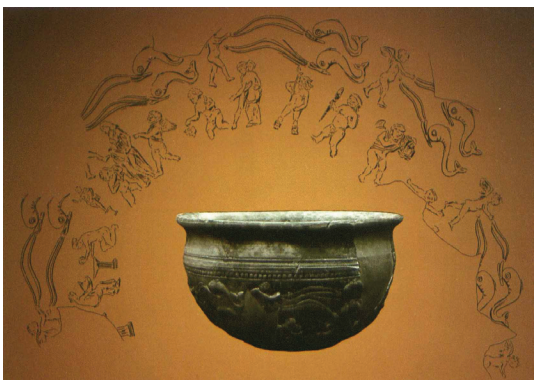

продължават и до днес под ръководството на Д-р Анелия Божкова, Петя Кияшкина, Тодор Марваков и Десислава Василева.

Спокойно можем да кажем, че Несебър е сред онези благословени исторически места, в които осезаемо се срещат минало и настояще. През вековете Несебър е бил обитаван от различни етнически общности, с различен бит и култура. Променяло се е и името на града. Траки и гърци го произнасяли Месамбрия, римляните и византийците наричали града Месембрия. През Средновековието той носи името Несебър и то е достигнало без промени до наши дни.

Проучената площ на некрополите на античните гробове е приблизително 15 000 кв.км, като единични гробни съоръжения са откривани при изкопни работи на различни места в новия град. Най-ранните гробове датират от класическата епоха (средата на V — третата четвърт на —V в. Пр. Хр.). При спасителните разкопки са разкрити, проучени и документирани 58 броя гробни съоръжения. Сред тях са простите гробни ями, вкопани в земята или в скална основа. Типични за гробните комплекси са малките глинени съдови за парфюми и благовонни масла, керамични статуетки и едностранни ралефи — теракоти. В гробовете, които притежават по-богат и представителен гробен инвентар са открити множество рисувани съдове и теракоти. През IV в. пр. Хр. в тях все по-често се откриват накити от сребро и бронз, както и глинени статуетки и релефи с женски изображения.

През елинската епоха (края на IV в. пр. Хр. — Iв. пр. Хр.) Месамбрия преживява период на значимо стопонско и културно развитие. Покойниците са били погребвани или в прости гробни ями или със стреховидно подредени керемиди над гроба. Но много често, особено през втората половина на III и II век пр. Хр., са изграждани специални каменни гробници, наричани цисти. По отношение на погребалния ритуал се наблюдава както спазване на традициите, така и въвеждане на нови обредни елементи. Преди полагане на покойника е била чупена керамична кана. Други съдове, освен обичайните са лагиносите, малките панички или солнички. Сред накитите в женските погребиния се срещат както от злато и сребро, така и огърлици от множество пъстроцветни стъклени мъниста. Като задължителен елемент е и поставена в устата на погребания монета. Други елементи на погребалния инвентар от елинската епоха са бронзовите огледала за женските

гробове и железните стригили за мъжките .

Най-малко се знае за некропола през римската епоха. Единствените две съоръжения от римската епоха, за които се знае малко повече, са тези , открити при наблюдение на изкопни дейности през 2004г. В единия гроб погребалния обряд е трупополагане, а във втория — трупоизгаряне, извършено в гробната яма. Инвентарът е сравнително богат и включва керамични и стъклени съдове, както и две изящни теракотени статуетки на богинята Афродита.

От късноантичния некропол са проучени 234 гроба. Най-честото използвано гробно съоръжение е правоъгълна или трапецовидна яма, понякога вкопона на голяма дълбочина и липсват каквито и да са гробни дарове, в съответствие с християнската догма. Сред малкото находки са някои накити, положени като лични притежания — огърлици от разноцветни стъклени мъниста, бронзови обици и гривни от типове, характерни за модата на епохата. Най-многобройни са бронзовите катарами.

От епохата на Средновековието са проучени 556 гроба. Гробните съоръжения представляват плитки гробни ями, рядко маркирани с по един или няколко плочести камъни. Погребални дарове липсват. Малобройните находки включват бронзови катарами, медни или бронзови пръстени и обеци, медни сферични копчета, стъклени гривни.

Наред с гробовете от некропола са проучени останки от 6 средновековни структури, две грънчарски пещи и над 50 ями от XIII — XvV век.

Като обобщение можем да кажем, че по време на проучванията са открити общо 1300 гробни съоръжения от различни исторически епохи, някои от които с много богат инвентар. В изложбата „Сенки от отвъдното. Древният некропол на Несебър" са включени 150 движими археологически ценности, експонати открити при проучванията на тези некрополи. Сред акцентите на експозицията са колекция от златни накити, бронзова хидрия и червенофигурен лекит. Същественото и ценното на изложбата е, че тя ни представя оригинални паметници, най-значимите и най-интересните от които датират от средата на 5 век пр. Хр. до 2 век пр. Хр."